

27/10/2026

Fjala e Fortlumturisë së Tij, Joani Kryepiskop i Tiranës, Durrësit dhe i Gjithë Shqipërisë Takimi Ndërkombëtar për Paqen në Assisi, Itali

Martirët bashkëkohorë: dëshmitarë të mirësisë

I

Fjala greke μάρτυς martir do të thotë një dëshmitar që dëshmon për një fakt që ai e di nga një përvojë e tij personale. Në këtë kuptim përdoret për herë të parë në literaturën e krishterë dhe Apostujt ishin “dëshmitarë” të jetës dhe mësimit të Krishtit “në Jerusalem, edhe në gjithë Judenë, edhe në Samari, edhe deri në fund të dheut” (Veprat 1:8). Më vonë termi martir filloi të përdorej ekskluzivisht për ata që kishin vdekur për besimin. Por gjithmonë fjala martir nuk e humbi kuptimin fillestar të saj – dëshminë. Ne nuk mund të dëshmojmë për diçka që nuk e dimë, ose kur nuk kemi një përvojë personale të saj, ndryshe do të ishim dëshmitarë pak të besueshëm, për të mos thënë të rremë. Martirët dëshmonin, dhe dëshmojnë edhe sot, për besimin e tyre, një besim i përjetuar, për të cilin ata kanë përvojën e tyre personale. Martirët janë dëshmitarë të mirësisë, dashurisë dhe të besimit; janë dëshmitarë të Ngjalljes.

Më lejoni t’ju tregoj dy histori të shkurtra nga jeta e martirëve. E para është për Shën Nikodhimin, një neomartir, martirizuar në 1722 në qytetin e Beratit. Ai shekull ishte shumë i vështirë për të krishterët në Shqipëri. Procesi i islamizimit, për arsye të ndryshme, po rritej me shpejtësi. Në kohën kur Shën Nikodhimi po dëshmonte me jetën e tij, për besimin e krishterë, qëllloi që kryepërgjethësi i tre fshatrave pranë qytetit, të rënduar nga taksat, kishin ardhur në Berat për të shpallur se ata do të ktheheshin në besimin islam. Por kur panë guximin dhe besimin e patundur të martirit në përballimin e torturave dhe gatishmërinë e tij për të dhënë edhe jetën për besimin e tij, ata ndërruan mendje dhe u kthyen në fshatrat e tyre. Këto fshatra janë të krishtera akoma deri në ditët e sotme.

Historia e dytë është për Atë Gjergjin, nga një fshat në jug të Shqipërisë, në Dropull, në shekullin XX-të, në vitet e errëta të përndjekjes ateiste. Për regjimin ai ishte një «ish-priфт». Ia kishin hequr me dhunë rason. E kishin detyruar të priste mjekrën dhe i kishin ndaluar të mbante mbi vete çfarëdo simboli fetar. Nuk mund të meshonte, të predikonte, të pagëzonte një fëmijë, të kurorëzonte një çift, madje as të dëshmonte publikisht besimin e tij. Në Shqipërinë e atyre viteve, çdo shprehje e besimit fetar ishte nxjerrë jashtë ligjit. Një lutje, shenja e Kryqit, madje edhe një ikonë e fshehur në shtëpi mund ta çonin njeriun në burg, në internim ose edhe në vdekje. Për të jetuar punonte në mirëmbajtjen e rrugëve të pashtuara.

Një ditë, me lopatën në duar, po mbushte gropat dhe rrafshonte dheun. Rrobat i kishte të vjetruara e të mbuluara nga pluhuri, trupin të kërrusur prej lodhjes dhe hapat të ngadalshëm. Gjatë pushimit të shkurtër, disa të rinj iu afruan. E dinin se ishte priфт. Donin ta tallnin, ta poshtëronin, ndoshta edhe të provonin se sa thellë arrinte besimi i tij. U ndalën përpara tij. Njëri prej tyre mori një shkop dhe vizatoi mbi dheun e thatë shenjen e Kryqit dhe pastaj e urdhëroi: Shkele! Atë Gjergji

qendroi i palëvizur. Vështroi Kryqin. Pastaj ngriti sytë dhe pa të rinjtë. Në vështrimin e tij nuk kishte zemërim. Nuk kishte urrejtje. Nuk kishte as përçmimin e njeriut që e ndien veten moralisht më lart se ata që e mundonin. Kishte dhimbje. Kishte trishtim. Por kishte edhe diçka më të thellë: pikëllimin atëror të një prifti që shihte fëmijët e tij duke plagosur, pa e kuptuar, vetë shpirtin e tyre. Nuk i kërcënoi. Nuk i mallkoi. Nuk u përpoq të largohej. U gjunjëzua. Pastaj u shtri mbi Kryqin e vizatuar dhe e mbuloi me tërë trupin e tij. Në vend që ta shkelte, e përqafoi.

Lotët i ranë mbi dheun e thatë. Të rinjtë u shtangën. Tallja pushoi. Panë njëri-tjetrin, por askush nuk gjeti fjalë. Përpara tyre nuk ndodhej më një punëtor i moshuar dhe i pafuqishëm. Ndodhej një njeri i lirë. Një njeri pa armë, pa pushtet, pa asnjë mundësi për t'i ndëshkuar dhe megjithatë më i fortë se të gjithë. Ata u larguan në heshtje. Atë ditë nuk fitoi dhuna. Nuk fitoi frika. Nuk fitoi as poshtërimi. Fitoi mirësia e një njeriu që zgjodhi të ofronte trupin e vet, në vend që të tradhtonte dashurinë e tij.

II

Të dashur miq të paqes,

Ashtu si armiq të Krishtit ia dhanë Kryqin për ta mposhtur dhe Ai e pranoi për t'i shpëtuar, edhe ata që talleshin me Atë Gjergjin vizatuan përpara tij një kryq për ta poshtëruar. Por ai e shndërroi mjetin e talljes në vend dëshmie. Nuk përqafoi thjesht dy vija të vizatuara në dhe. Përqafoi vetë mënyrën me të cilën Krishti e mund të keqen: pa e imituar atë. Kjo është paqja e martirit.

Nuk është qetësia e atij që nuk ka armiq. Është paqja e atij që, edhe pse rrethohet nga armiqësia, nuk pranon ta lejojë armiqësinë të hyjë në zemrën e tij. Nuk është dobësi dhe as nënshtrim pasiv. Atë Gjergji kundërshtoi. Tha jo-në më të prerë që mund të thoshte. Por nuk e tha me grusht, me kërcënim apo me urrejtje. E tha duke u gjunjëzuar.

E tha duke përqafuar Kryqin. E tha duke i lënë lotët e tij të flisnin aty ku fjalët njerëzore nuk mjaftonin.

Historia e krishterë nuk u shkrua kryesisht në fusha të mëdha, ku u përplasën ushtri dhe u kënduan bëma luftarake. Faqet e saj më të larta u shkruan në heshtje: brenda burgjeve, në vende internimi, në kisha të rrënuara, në shtëpi të varfra ku njerëzit luteshin fshehurazi, madje edhe mbi dheun e një rruge fshati.

Atje u shfaq fuqia e fshehtë e Krishterimit: pranimi i lirë i Kryqit, jo me dëshirën që të dënohet ai që e imponon, por me shpresën që edhe ai të shpëtojë dhe të zgjohet. Kjo nuk është fatalizëm. Është forma më e thellë dhe më e vështirë e

qëndresës: të mos bëhesh i ngjashëm me atë që të përndjek; të mos lejosh që urrejtja e tij të lindë urrejtje brenda teje; të ruash lirinë për të dashur, edhe kur tjetri përpiqet të të heqë çdo liri tjetër. Kjo është fuqia e fshehtë, pothuajse bërthamore, e Krishterimit: dashuria që e pranon goditjen, por nuk vdes; plagoset, por nuk shndërrohet në urrejtje; kryqëzohet, por ngjallet. Dashuria e Krishtit nuk ekziston thjesht për të mbijetuar. Ajo ngjallet për të jetuar dhe për të dhënë jetë.

Perëndia lejoi që njeriu ta çonte në Kryq, për t'i zbuluar se Perëndia nuk vdes dhe se çdo përpjekje njerëzore për ta vrarë dashurinë do të ndalet gjithmonë përpara Varrit të zbrazët. Sado kryqe që të ngrejë bota, Krishti do t'i pasojë gjithmonë me një Ngjallje. Çdo përpjekje për ta përsëritur Golgotën do të ndeshet përsëri me agimin e Pashkës.

Tregohet, gjithashtu, se një ditë, ndërsa Atë Gjergji punonte në rrugë, e takoi një njeri që e njihte nga vitet e shërbesës së tij kishtare. Kur e pa mjekër, me rrobat e punëtorit dhe me fytyrën të mbuluar nga pluhuri, ndjeu dhimbje dhe i tha: Atë Gjergj, në botë do të keni mundime. Prifti i moshuar ngriti kokën. E vështroi me një buzëqeshje të lehtë dhe me sy që i ndritnin mes pluhurit dhe lodhjes, iu përgjigj: Po; por kini guxim, unë e kam mundur botën (Jn.16:33).

Kjo përgjigje përmbledh misterin e dëshmisë së krishterë. Krishti nuk na premtoi një botë pa mundime. Por na zbuloi se mundimi, dhuna dhe vdekja nuk do ta kenë kurrë fjalën e fundit. Fjala e fundit i përket Ngjalljes.

Forumi: Martirët bashkëkohorë
Colle del Paradiso – Sala Lorenzetti
Assisi, Itali, 27 tetor 2026

[Kisha Orthodhokse Autoqefale e Shqipërisë](#)